

התקנה וגם אחראית בעיר שכולה כהנים לדעת מהר"ב ב"ב, ומה שציין לסימן ג"ה באשל אברהם אותו ד' ושות' חתום סופר הילך הווען משפט סימן קפ"ב אינם ראייה עי"ש, ובפרט בקדיש יתום קיל טפי מפני שאיןו חותת הצבור שלכן קטן אומר קדיש כמו שכחוב בספר האגור סימן של"ז בשם מהרי"ל והוא בשות' מהרי"ל החדשות סימן כ"ח. והגמ"ז זטל"ה התיר לנשים לאמר קדיש בעורת נשים בהדי גברים האמורים קדיש והארכתיה בוה במקום אחר [לעיל סימן ז].

יהודה הרצל הנזקן

להתיר ולכון סומכים על המתייר שהעמיד דעתו לעומת האוסרים שאינם צריכים בירור כל כך כפרש"י במסכת ביצה דף ב' עמוד ב' בד"ה התירה עדיף ליה, ואולי מטעם זה נטלו לשאלת זו גם רבנים שאינם בעלי הוראה מפורטים כיון שביקשו לאסור ולעומוד בפרץ. ומסיבה נוספת איני כותב יותר כי ראיית מאמר מר' אחד) שליט"א שהאריך בסכנות וקלוקלים הנובעים לפי דעתו מגני הנשים באלה"ב. ורק מה שצדד במאמרו שאשה לא תאמיר קדיש כיון שאינה מצטרפת למנין עשרה איןנו נכוון כי היהת עולה אף לתורה קודם

סימן יא

מחילה בכבוד צבור

ורוב יוסף דאמרי חרוייהו אין קוין בחומשיים בבית הכנסת משום כבוד צבור עכ"ל והוציאו בית הכנסת בשאלת וכמתשובה, מה שאינו כן בשאר עניין כבוד האזרע שבגמרה לא נזכר בית הכנסת אלא רק צבור, וכן ברובם הלכות חפלה פרק י"ב הלכה כ"ג כתוב אין קויאין בחומשיים בתמי נסיות משום כבוד האזרע עכ"ל ואילו בשאר מקומות לא הזוכר בתמי נסיות כמו בסוף ההלכה שם אין גולין ס"ת בצבור עכ"ל ושם פרק י"ב הלכה י"ז אשה לא תקרא בתורה משום כבוד צבור עכ"ל. וראייה לספר הบทים הלכות קריית התורה שער שני ההלכה ח' שכחוב אין קוין בחומשיין בבית הכנסת מפני כבוד האזרע, נהגו העולים כשמתפללים בבית בעשרה שקורין בחומשיין וכו' וראייה לי שאם מתפללים בבית מברכין בהם כסדר הקורין בספר תורה וכו' עכ"ל כמשמעות הגمراה והרמב"ם שדווקא בבית הכנסת אסור. איברא מדויק זה גופא קשה על דבריו האחרים של ספר הบทים שם בהלכה ו' שכשמתפללים בבית גם אשה עולה ל תורה עי"ש, כי בבריתא וברובם לא רק צבור ולהארכתיה בדבורי בתשובה עליות נשים אלא רק צבור ולהארכתיה בדבורי בתשובה שלחותי לכבודו בשנות תשמ"ה [לעל סימן י].

והטעם לחילק בין קריית חומשיים בבית הכנסת לבין קריאתם במנין בבית פשוט לפי מה שכחוב מהר"ם ב"ב שכבוד האזרע בוה הוא שלא יאמרו עניים הם עכ"ל בספר המתשב"ץ סימן קפ"ז וכן כתוב

ב"ה, צום גדריה תשחין
לרב אחד

מצאי קונגטרטו כשבתי מחו"ל. זמני אינו שלי
ואין לי פגאי אפילו לכחים שלי ומתעכבות
עריכת חלק ב' משות' בני בניהם וקונטראם הדושים
על התורה, מאין לי בשור לתת לכל העם הזה ועוד
לעיוון בשלשים עמודים בכתבי ידו. מכל מקום דבריו
חביבים עלי מאד ובערותם עליהם ואשרי קהילתו
שכחה לה, כבר כתבתי [חלק א'] בסימן ד' שכיוון
שנעשה עליות נשים פתח למתחוללים לכון אפילו אם
עלתה חרד, אמנם כבודו האריך האם מדינה מהניא
מחילת האזרע בכלodium והביא משלהן ערוך סימן ג"ג
סעיף ו' לגבי מנוי שליח צבור שלא נתמלא זקנו
שאינם יכולים למוחל ובב"ח ובפרי מגדים אשר אברהם
שם אותו ט' כחבו שכן הוא בכל ענייני כבוד האזרע
שלא מהניא מחילה וכן דעתם כבודו. והוא תמה שכיוון
שאשכחן דעת מהר"ם ב"ב ורבנו ירוחם לגבי קרייה
בחומשיים העשויים כתקון ספר תורה שמועליה מחילת
האזרע וכן הוא בהוספה לתשובה המכמי נרבונו בספר
חשיבות בעלי התוספות סימן ט"ז, ובביה יוסף באורה
חיים סימן קמ"ג לא חלק עליהם אלא משום ממשמעות
הירושלמי ומשמעות זו אפשר לתרץ כמו שאכמתוב
להלו א"ה לכון אנו צריכים לעיין בעניין לגופנו.

במסכת גיטין דף ס' עמוד א' אמרו מזו לקרות
בחומשיים בבית הכנסת באזרע וכו' רבתה

והנה כבודו פרש שדעת הריטב"א היה שכבוד צבור הוא ענין מארה מפני שomba את המזווה וכפרש"י במסכת סוכה דף ל"ח עמוד א' שכתב שתבא לו מארה שלא למד ולא למד תבא לו מארה שomba את קונו לעשות שלוחים מלאה עכ"ל. ואינו נכו לע"ד כי דברי רש"י נאמרו על המשנה מי שהיה עבד אוacha או קטן מקרין לו וכרי עכ"ל שאינם מהווים בהלול ולכך אף אם למד כיון שעונה אחריהם תבאו לו מארה שועשה לו שלוחים כאלה שאינם מהווים כמוותו. מה שאין כן בבריתא בן מברך לאביו ועבד לרבו ואשה מברכת בעלה וכיון עכ"ל שמיiri בברכת המזווה, בזה פרש הריטב"א במסכת טוכה שם ובמסכת מגילה דף י"ט עמוד ב' שהבן הוא גדול והאה חיבת בברכת המזווה מדורייתא והוא הדין העבד, ודבוריו והעתקו מהדורי הרשב"א וכן דעת הרמב"ן והר"ן ועוד ראשונים שפרשו שקטן אינו חייב במזווה אפילו מדרבנן ואינו מוציא אחרים כלל אף שהוא מזווים לחנכו, זאינם גורסים במסכת ברכות ולטעמיך קטן בר חייב הוא עכ"ל ושלא כרש"י ונוסח הדפוסים שלנו עיין במלחות ה' במסכת ברכות שם וכן פרש"י עצמו בדף מ"ח עמוד א' ועיין בעניינים למשפט שם. ונמצא שהבריתא עוסקת במאי שחייב מדורייתא כמוותו ובזה אי אפשר לאמר שomba את קונו על ידי שועשה שלוחים כאלה כי אותו בנו הגדל סני לנו יותר מאשר גדול שאינו במאלה כמו שכתב הריטב"א במסנת, וכן אשתו כיון שמחויבת וכך שמקצת בשבת לתחילה להוציא בעלה עיין באורה חיים סימן רע"א סעיף ב', ולכך אם לא למד תבוא לו מארה מפני שלא למד אבל אם למד אין כאן בזוי מצוה, מלבד לטעם שבברכת המזווה מצוה להיחלק כמו שכתבו הרשב"א והריטב"א וטעם זה אינו שיד בקריתת המגילה ובקראית התורה. ובאמת גם רש"י לא כתוב טעם שלוחים כאלה אלא במשנה ולא בבריתא, כיון שאף כשיוצאה בברכת המזווה על ידי קטן ואשה סוף סוף כיון שאכל רק שעורה דרבנן וחיובו שווה למה לא יהיה שלוחיו מה שאין כן בהלל.

ויש להבין לדברי הרמב"ן ושאר ראשונים שהבריתא מירiy בבן גדול אם כן מה באה להשתמענו, שם משום הסיפה שתבאו מארה לאדם שאשתו ובנו מברכין לו עכ"למאי שנא בינוי הגודלים מכל אדם.

הר"ן על הריב"י במסכת גיטין דף ס' עמוד א' שכבוד צבור הוא מפני שנראה עני עכ"ל, ובפירוש רבנו יהונתן מלוניל כתוב שנגאי הוא להם שיאמרו הרואים אין לעיר יכולת לקנות או לכתוב ספר תורה עכ"ל וכן במרדכי סימן ת"ו כתוב שנגאי הוא להם אם אין להם אלא ספר אחד בלבד עכ"ל. כי בבית הכנסת קבוע מעבי להו להיות להם ספר תורה שלם וצבור לא מעוני מה שאין כן כשמתפללים בבית פרטיא לאו בכל בית נמצא ספר תורה, שאף שמצוות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתחוב ספר תורה לעצמו כמו שכתב הרמב"ם בראש הלכות ספר תורה אינה מצויה שהיה אזלו תמיד זולת אצל מלך ולכך ליכא עניות לקרווא בחומשים כשמתפללים בבית באקרי.

וברבנו מנוח על הרמב"ם הלכות תפלה שם כתוב טעם אחר דכיוון דבני העיר או כפר כשהם מנין אריכים לכוף וזה את זה לכתחוב להם ספר תורה או לקנותה ולא נתנו לב להו גנאי הוא להם ומפני זה אין קוראים בחומשים עכ"ל, ומוסב על דברי הרמב"ם בראש הלכות ספר תורה שכופין בני העיר זה את זה לבנות להם בית הכנסת ולקנותה להם ספר תורה נבאים וכתובים עכ"ל והוא מטופפת בא מ齊יע פרק י' הלכה י"ב. וכן כתוב המאירי בקרית ספר פרק י' דכיוון שבני העיר או הכפר יכולין לכוף זה את זה לכתחוב ספר תורה ופשעו גנאי הוא להם עכ"ל וגם לטעם זה ליכא גנאי כשמתפללים באקרי בית שאין שם ספר תורה כיון שיש ספר תורה בבית הכנסת שבעיר. ובראבייה סימן תקנ"ד ثلاثة הגנאי במה שאין להם ספר תורה העשויה ממזוודה, ואף על גב דלא אפשר השתה לא שרינן להו שמא יתרשלו מלוקנות ספר עכ"ל וכן כתוב דaicca גנאי דמליל מיili עליהם שאין להם מגילה תקונגה והכי גמי בספר תורה עכ"ל וגם טעם זה הוא בבית הכנסת קבוע ועיין באליה הרבה רבה סימן קמ"ג אות ג'.

מה שאין כן בעלות נשים שם כבוד הצבוד הוא משומם מארה כמו שכתב הריטב"א במסכת מגילה דף ד' עמוד א' והוא מסכת ברכות דף כ' עמוד ב' בבריתא ופרשתי שנראה כאילו לא למדו ולכך הכוין אשה וכן כתוב בספר פתח הדבר בסימן רפ"ב אות ט, בזה אין להילך בין צבור בבית הכנסת לצבור בבית ולכך בבריתא וברמב"ם אסור בסתום ולא הוכירו בית הכנסת.

ולכן אינו זלזול להם אף בקטנותה. ובזה ניחא מה שאמרו בירושלמי מסכת מגילה פרק ד' הילכה ג' רבוי זירא בשם רב ירמיה העבר עולה למנין שבעה עכ"ל ועיין בספר העתים עמוד 270 ובשבלי הלקט סימן ל"א ובתניא רבת היינון ר' וממשע שלא גورو בעבד כמו שגורו באשה, שאין לומר שמיירי קודם התקנה מה שאין כן אחר התקנה אטרור גם לעבד לעלות, וזה אינו כי מן הסתם האמוראים דברו להילכה ועוד בספר תשב"ץ סימן קפ"א גרס עבד בבריתא בהדייא הכל עולין למנין שבעה אפילו עבד אפילו אשה אפילו קטן עכ"ל וכן גרטו במרדיי במסכת גיטין סימן ת"ד ובשווות מהר"ם ב"ב סימן ק"ח, ואם רבוי זעירא בשם רב ירמיה מיيري קודם התקנה מה הוסיף על הבריתא. אלא בודאי רבוי זירא בא לאמר שגם בימי הנגרה עבד עולה למנין שבעה ולא גورو בו כמו שגורו באשה, שאף שבמסכת חגיגא דף ד' עמוד א' אמרו מכך כל מצוה שהאהה חיבת בה עבד חייב בה כל מצוה שאין האשה חיבת בה אין העבד חייב בה וכו' עכ"ל שם מיيري בדו-אריתא ובוקום עשה אבל מהיכי תיתי שכל מילוי דרבנן שוים בעבד ובאשה, ועוד עיין בפרי ישرون על תניא רבת היינון שם. ולמה באמת לא גورو בעבד כמו שגורו באשה, י"ל שgam בעבד אפשר שיבוא לידי חיוב שאם יצטרכו להשלים למנין ישחררוו כמו במסכת ברכות דף מ"ז עמוד ב' שהחרר רבוי אליעזר את עבדו, וכך עבד דומה לקטנו ואין בו זלזול לצבור כל כד מה שאין כן אשה שלולם לא תבוא לכל צבור.

הן אמרת שהרמ"א בסימן רפ"ב סעיף ב' כתוב שדרין עבד כנעני כדיין אשה עכ"ל, ומכוון בהגהות מיימוניות הלכות חפלה פרק י"ב אות ס' בשם מהר"ם ב"ב וזיל אין לקרות עבדים כנענים לתורה אם לא לשבעי כדאמרינו לשבעי הכל משליים עכ"ל, ובערוך השלחן אותן י" הבין שמיירי קודם התקנה שאו עבד משליים למנין שבעה דומיא דasha והוא הדין לאחר התקנה דיןנו כדיין אשה ואני עולה לתורה. ולע"ד אינו כן אלא הגהות מיימוניות דין גירסת מהר"ם ב"ב הכל משליים למנין שבעה אפילו עבד אפילו אשה אפילו קטן אבל אמרו חכמים לא תקרא אשה בתורה וכו' עכ"ל ואלמא רק באשה גورو כמו שנראה בירושלמי. ושוב ריאתי שגם דעת הרמ"א

ולע"ד בדוקא אמרו אשתו ובנוויל אבל שאר אדם לא כמו שאמרו בבריתא במסכת ברכות דף מ"ה עמוד ב' אחד סופר ואחד בור סופר מברך ובור יוצאה עכ"ל ולא הוציאו מארה, כי מה יעשה אדם שלא למד ואין לו ממי ללמידה וכיון בליקוטי ספר הפרדים סימן כ"ג מה שאין כן לשאשו ובניו קוראים והם בתוד ביהם קל ללמידה מהם וכיון שאין לומד תבואה לו מארה. ומתרוץ למלה בבריתא פתחו בקטן ועבד ואשה וסימנו באשותו ובניו והשミニו עבד, כי אשתו וגופו וכן אין אדם מקנה ביוצאי חלציו מה שאין כן בעבד לאו אורח ארעה לאדון ללמידה מעבדו.

היווצה לנו שמה שכח הראטיב"א במסכת מגילה דף ד' עמוד א' שנשים חיבות במקרא מגילה אף מוציאות אלא שאין זה כבוד לציבור והו בכלל מאירה עכ"ל הוא עניין שלא למדו כמו שפרש רש"י והראטיב"א בבריתא וכמו שדן שם הראטיב"א בבריתא ולא במשנה, ואני עניין לבוזו מצוה אם יצא על ידם וכבודו לא דק בזה. ואולי הוקשה לו ממה שאיסור עלות נשים מיيري כשהציבור למדו שם לא למד שוב הוイ באי אפשר ותודה בבוד הציבור, ולכן כבודו את סוף פרש"י במשנה שמירוי במי שלמד שאו מבזה את קונו לעשות שלוחים כאלה. ברם כבוד צבור הוא מטעם מיהו כמו שהבאתי בדברי הראשונים שאסור לקראו בחומשי מפני שנראים כענינים שאין יכולים להשיג ספר תורה, ומירוי בצדור שיש להם או יכולם להשיג ספר תורה אבל אם אין להם באמת ואי אפשר להשיג ידחה כבוד הציבור כמו שכח בפסקין הריקאנטי סימן מ"ז שכל הדברים האסורים משום כבוד הציבור מותרים בלבד אפשר עכ"ל ועיין בארכחות חיים הלכות קריית התורה אותן והדברים ידועים. נמצאו שאסור לקראו בחומשי כאשר אין הציבור ענינים כי אז מחייב כענינים מה שאין כן כשבאמת הם ענינים, והוא הדין בקריאת התורה והמנילה כאשר הגברים יודעים לקראו אי אם תקרא אשה מחייב כאלו אינם יודעים ואסור משום כבוד צבור. וכוכנת הראטיב"א היא שכיוון שמי לא למד אית בית מארה וכן כבוד צבור שלא להיראות כאלו לא למדו וכך לא תקרא אשה.

ומה שגורו באשה ולא בקטן ולהלן גם בקטן מחייב כאלו אין שם גברים היודעים לקראו, י"ל דשאני קטן מפני דעתך ליידי חיוב והיה חלק מהציבור

לבך אשר בחר בנו ואשר נתן לנו ולקלות בתורה
כאנשין אי לאו משום כבוד צבור עכ"ל הרי שקוראות
בתורה כאנשין, והטעם הוּא כמו שכח בחדושי
הרשב"א מכת"י למסכת ראש השנה דף ל"ג עמוד א'
דברכות קריית התורה הוּא מצוה בפני עצמה והם
אמרו שאfilו אשה כשרה בה עכ"ל. וכן דעת רבינו
חם בתוספות שם שאמר שאין להביא ראייה שנשים
יכולות לברך על מצוות עשה שהמן גרא מא מהה
שועלות למנין שבעה וمبرוכות כי ברכת התורה
לפניה ואחריה לאו משום תלמוד תורה וכבר עכ"ל,
וחתוץ החני שם דaicא למימר דהא דasha עליה
הינו בamuען שלא היו רגילים לברך עכ"ל אינו עיקר
שהרי סיים ומיהו עולין למנין שבעה משמע בסוף
שבועה עכ"ל הרי שדחה תrhoץ זה, והעד שבמסכת
ערובין דף צ"ו עמוד א' בסוף ד"ה דילמא הביאו
התrhoץ הראשון בשם רבינו ثم והשミニו התrhoץ השני.

וכיוון שאשה לא תקרה בתורה משום כבוד צבור אף
על פי שפרי שייכת בקריאת התורה כאנשין
כמו שפרש רבינו מנוח בדעת הרמב"ם, נשפט היסוד
ממה שטרח כבודו בדעת הרמב"ם שכבוד הצבור הוא
משום שאין לקיים מצוות קריית התורה בצדור באוטו
שאינו טוב אלא בדיעבד. ואפלו לדעת כבודו שאשה
נחשבת אינה מצויה ועשה לגבי קריית התורה עדין
מנין דהוי דין דיעבד, אטו קודם התקנה היה אסור
לה לעולות לכתילה, ועוד מי שאנו מקטן שגם הוא
אינו מצויה ועשה ולמה גרו באשה ולא בו. וגם
מי איריא קריית נשים בתורה וקרייה בחומשיים
וקטן פוחח וכו' שנאסרו משום כבוד צבור יותר
משאר דיני חפלה בצדור שיש חייב בכל הדינים לכל
הפחות לכתילה, שלפי דבריו שענין כבוד צבור הוּא
לעתות מצוות הצבור חמיד באופן היותר טוב עכ"ל
יהיו כל הדינים משום כבוד צבור אלא בודאי ליתא.
ומה שכובחו זו למתה כתוב הרמב"ם בהלכות תפלה
פרק י"ב הלכה כ"ז שאין גוללים ספר תורה בצדור
מן טורח הצבור עכ"ל בעוד שבמסכת יומא דף ע' עמוד א'
אמרו משום כבוד צבור, עיין בארכות חיים
הלכות קריית התורה אותן מ"ה שגורסתם בגמרה
היתה משום תורה צבור. ואפשר שבעוד לשונות
שכובחו זו בהם היה לרמב"ם נוסח שונה.

ועתה לעניין מחלוקת. שאלה זו נפתחת בראשונים
והביאם כבודו, כי מהר"ם ב"ב הובא בספר

היא זו ועיין בדרכי משה השלם, והתחלת ההגהה מן
ואלו דוקא מצטרפים וכו' עד אם אמר מישראל מותר
לעלות עכ"ל נדפס שלא במקומה ומקומה הוּא באמצעות
דברי המחבר אחרי המלים שיוודע למי מברכין עכ"ל
ודוק.

ומילאו קשה לי בהגותה מיימוניות שפרש בשם מהר"ם
ב"ב שעבד עולה לשבייע בלבד ועיין בבית
יוסף סוף סימן קל"ה ולפי זה גם קודם התקנה אשה
עובד וקטן עולו לשבייע בלבד וכדעת האורי בשם
הסוד לעניין קטן שהובאה באחרוניהם. ולהלא אי אפשר
לאמר כן לדעת מהר"ם ב"ב, כי בשווית מהר"ם ב"ב
ובמדריכי הנ"ל בשמו כתבו שבעיר שכלה כהנים כהן
קורא פעמיים ושוב יקראו נשים דהכל משלימים
למנין ז' אפלו עבד ואשה וקטן וכו' ונהי דמסיק
עליה אבל אמרו חכמי לא תקרה אשה בתורה משום
כבוד הצבור היכא שלא אפשר ידחה כבוד הצבור
עכ"ל והובא בקוצר בהגותה מיימוניות שם אותן ר/
הרי שאלמלא כבוד הצבור נשים משלימים לכל העליות
ולא רק לשבייע והוא הדין עבד שהרי נשנו ייחוד,
דברי הגותה מיימוניות בשם מהר"ם ב"ב סתרי האחד
וצ"ע.

והנה הרמב"ם וחוב ראשונים לא הזיכרו כבוד צבור
לגביה קריית נשים ב מגילה וכמו שלא נזכר
בגמרא, והטעם. נראה כי לקרוא בתורה צריך מנתין
גברים ולכון גורו חכמים משום כבוד צבור כדי שלא
יראה שאינם יודעים לקרוא בעצם. מה שאין כן
ב מגילה שאינה צריכה מנתין גברים, שאפלו כשהמגילה
אינה נקראת אלא בצדור כמו ב"א ו"ב וכו' אין זה
משום ונקדשתי בתוך בני ישראל אלא משום פרטומו
ניסא ולכון נשים מצטרפות שאף הן היו באותו הנס,
نمצא נשים עצמן הן חלק מהצדור לעניין קריית
ה מגילה ולכון לא גורו משום כבוד צבור. וככזה כתוב
נשים איןן חיבות בקריאת התורה כאנשין לדעת
הרמב"ם כיוון שפטורות מתלמידות תורה, ואולם עיין
ברבונו מנוח בהלכות תפלה פרק י"ב הלכה כ"ז
שכתב די לא משום כבוד צבור קוראה וمبرוכת
שהרי כמו שנתנה תורה לישראל הוכרים נתנה נמי
לנקבות וכו' וא"ת הרי הנשים איןן מצוות בתלמידות
תורה וכבר תרייך דבאי שלא נצטוו בת"ת ומ"ה איןן
יכולות לבך אקב"ז לעסוק בדברי תורה וכו' אבל
מ"מ נצטוו במצוות הכתובות בתורה וא"כ יכולות

לאסור חומשיים שלמים אלא רק בחסר יריעת וכמו שאמרו במסכת גיטין דף ס' עמוד א' החס מחדר במילתייה הכא לא מהסיד במילתייה. ועוד שבבבלי במסכת גיטין שם משמעו שספר תורה שתסיד רירעה במסול מדינה כמו שכותב בספר ארחות חיים בשם הרשב"א וכל שכן ליפסל אם אין בו אלא מבראשת עד המבול וכו', ואם כן הbabelי אינה סוברת כהבריתא בירושלמי וממילא אין למדוד ממנה ושוב ראייתו ביפה עיניהם שהעיר בזה. ומיהו דבר זה תליין בראשונים, כי בתשובה הר"ש משאנץ הובאה בשווית מהר"ם ב"ב שם סימן קע"ד פרש שגט חסר יריעת אינו נפסל אלא משום כבוד צבור עי"ש ובמרדיי במסכת גיטין סימן מס"ג וכן דעת תשובה הרמב"ם הנ"ל, ולדעתם מה שאמרו בגמרא התם מהסיד במילתייה וכו' עכ"ל והי דוחיה בעלה ולבסקנה אין חוליק בין חומשיים לחסר יריעת ולפי זה אתיא הבריתא בירושלמי כהלה. ומכל מקום הרמב"ם ור"ש משאנץ יפרשו שטעם כבוד צבור שאמרו בABEL פlige על טעם מן גו דנפישון עגימה איןון זיבנו להו אחורי עכ"ל שאמרו בירושלמי, ואיך שלא יהיה איןו קשה למהר"ם ב"ב ושאר ראשונים.

ועוד שיש גרסאות בירושלמי, כי בדףוטים שלנו וכן גרס הראביה הדא ארסקיינס אוקיר אוריתחא וכו' עכ"ל ופרש בקרבו העדה שער אחד כלומר ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן שאמר אין קורין בתורה הטרה ברבים אמר כן כדי להזכיר ולכבד את התורה כדי שיקנו ספר תורה שלם עי"ש, יותרת נראה לפреш אוקיר מלשון יקר בדמים שטופר אחד בקש נראת הרבה הרכה לכתוב ספר תורה ועיין בראביה הבהערות דמים. אבל בדףוט ווינציה וקושטנדינה הג儒家 היא שם. אוקיד בدل"ת ופרש בפניו משה שרשע אחד בשם ארסקיינס שרע' והעליה ספר תורה על המוקד, וכן משמע הלשון נפשחון עגימה עכ"ל שהוא צער על מה שהיא ונאבך כמו שאמרו בירושלמי שם מהו ליקח אבן מבית הכנסת זו ולבנות בית הכנסת אחרת וכו' אסור וכו' מפני עגמת נפש וכו' עכ"ל שמיירי בבית הכנסת הרבה וכן במסכת מגילה דף כ"ה עמוד א' אמרו שימוש עגמת נפש לא יתלוש עשבים שגדלו בחורבת בית הכנסת. וגרסת אוקיד עיקר כי אכן היה שר צבא רומי בשם ארסקיינס שנלחם בישראל ונזכר כמה פעמים בירושלמי עיין בעורך השלים ובאווצר ישראל.

תשב"ץ סימן קפ"ז ובמרדיי בהלכות קטנות סימן מתקס"ח ובעוד קובצים כתוב לגבי קרייה בחומשיים שליהם שהיו כתוכים כדי ספר תורה שם מחלו על כבודם מותר עכ"ל, וכן כתוב רבנו ירוחם בדור שאחריו בנתיב ב' חלק ג' שחומשיים שלנו לא שייך הכי. טעמא דמפני כבוד הצבור שיוכלו למחול על כבודם עכ"ל ולאlama בחומשיים שלהם יכולו למחול על.

וכותב עליהם בבית יוסף סימן קמ"ג שלא משמעו כן מהירושלמי שהביא הראביה בסימן תקנ"ד, והוגם שהירושלמי עוסק במקום שאי אפשר אבל לדעת הבית יוסף נלמדת מחלוקת ממש בכל הנה הרביה ראשונים התירו הקרייה בחומשיים שליהם במקום שאין ספר תורה, הרמב"ם בתשובה בשמו ובשם רבנו חנוך הספרדי והובאה באורחות חיים הלכות קריית התורה אותן ה', וחכמי נרבונא שם וספר האשכול פרק י"ב הלכה ג"ג ותורה"ן במסכת גיטין והמאירי שם דף ס' עמוד א' ופסק הראקאנטי הנ"ל, ועיין בשבלי הלקט סימן ל"א ותניא רבתי סימן ר' בשם רבנו אביגדור שלא אסרו אלא בחומשיים שאינם עשויים בגילה וכי וכן ממש דעת רבנו תם במגדל עוז הלכות ספר תורה סוף פרק ט', ואטו כולם לא ראו את הירושלמי.

ולע"ד אין ראייה מהירושלמי, זו"ל במסכת מגילה פרק ג' הלכה א' ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן תורה חסירה אין קוראין בה ברבים, והוא תני בבראשית עד המבול בויקרא עד ויהי ביום השמיני בוידבר עד ויהי בנסוע ארון מותר לקרות בו ברבים, הדא ארסקיינס אוקיר אוריתא דצנבראי פ' שם מקום אתון שאלון לר' יונה ולר' יוסה מהו לקרות בטפר ברבים, אמר לוון אסור לא דאסור אלא מנו גו דנפשהון עגימה איןון זיבנו להו אחורי עכ"ל. והנה ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן הוא שאמר במסכת גיטין דף ס' עמוד א' ספר תורה שחסר יריעת אחת אין קורין בו עכ"ל ואם כן גם בירושלמי מיيري בחסר יריעת ושלא כקרבן העדה שם ועיין בפניו משה, וכן משמע הלשון תורה הסרה עכ"ל וכן מוכח ממה שהקשו עליו והוא תני בבראשית עד המבול וכו' מותר לקרות בו ברבים עכ"ל כלומר ספר שהיה כתוב בו רק הפרקים האלה, ולפי זה אין ראייה מהירושלמי

לפניהם מהר"ם ב"ב כי רבני ירושם גולד בסוף ימי מהר"ם ב"ב. ובמקומות אחד כתוב כבחו שכיוון שבבביה יוסף לא הביא דברי ספר האשכול ש"מ שאינו סופר במוותו, ואינו ראייה כי הבית יוסף לא ראה את ספר האשכול שנדרפס רק לפני ק"ל שנה ורק כמה פעמים העתיק מה שהביאו שאר ראשונים בשמו.

איברא ממה ששאר ראשונים התיירו לקרוא בחומשים כאשר אפשר באופן אחר עדין אין ראייה למהר"ם ב"ב ורבנו ירושם שתכתבו שם מחלו על כבודם מותר עכ"ל ומשמע שרשותם לכתיללה. ולע"ד מחלוקת תלואה ברצון הציבור ליותר על בכחם ואילו斯基 אפשר בענין אחר נדחה כבוד צבור בעל כرحم, ולודגמה בעיר שכולה הנקנים לדעת מהר"ם ב"ב שנגדה כבוד צבור אווי חיבטים לקרוא נשים לקיים מצות חז"ל של קריית תורה וכן ממשע לשונו ששוב יקראו נשים. ולפי זה יש לבאר טעם נספח שלא יקשה על מהר"ם ב"ב מהירושלמי הניל, שמהר"ם ב"ב מירוי כשייש להם ספר תורה וрок רוצחים לקרוא בחומשים שבזה לא דברו בירושלמי כלל בין לגורסת אוקיר בין לגורסת אוקיד כי כיוון שכבר יש להם ספר תורה לא שייר הטעם שמא יתרשלו לכתוב או לknoot, ולא נשאר אלא טעם כבוד צבור ובاهci אפשר למחול לדעת מהר"ם ב"ב. ומהזיק מה שבונוסת הגמרא שלנו נזכר אישור קריית בחומשים בבית הכנסת דока ולא בצדור כמו שתכתבתי למלعلا כי סתם בית הכנסת יש בו ספר תורה, ואילו הרabiיה לשיטתו שבסימן תקנ"ד גרש אין קוינו בחומשיין בצדור וכוי' עכ"ל ולא גרש בבית הכנסת כי לדעתו אסור בכל עניין. ולפי זה שחדש עוד שורש האיסור היה בימיהם שהחיזקו ספר תורה מחוץ לבית הכנסת והביאו אותו לקריית התורה כמו שפרש"י במסכת סוטה דף ל"ט עמוד ב' ועיין באוצר הגאנונים שם והובא באורה חיים סימן קמ"ח וקמ"ט. ולכן אם לא יביאו ספר תורה אלא יקראו בחומש מיהוי כאילו אין להם ספר תורה כלל ויתבעו הרואים כמו שתכתב ברבנו יהונתן מה שאין כן אם יש ספר תורה לפניו אין לחוש*, ומיהו לא פלוג ולכן בעי מחלוקת. ואינו להקשوت למה ירצה לקרוא בחומש אם יש להם ספר תורה כי משכחת לנו ביחיד

* (הגיה) עיין בשוו"ת חביבים בענאים חלק א' אות כי טוגיא כי סוף סעיף ב' שלמד חילוק זה מדברי הרשב"א.

ולפי גרסת הרabiיה אוקיר בר"י"ש או אוקר או אוגר שכן הוכחה שאין להם ספר תורה אף על פי שאי אפשר השתה לא שרין להו שמא יתרשלו עכ"ל, אבל לפי גרסת אוקיד בדלא"ת לא נاصر להם אלא מפני שהיא הייתה להם ספר תורה לנו ונשרף בחלקו ומזה הסתם יכולו לתקנו או לכתוב או לknoot אחר וככיו מעלים בקדש ואין מורידים, מה שאין כו במקומות שמעולם לא היה להם ספר תורה וגם לא ישיגוהו שפיר יקראו בחומשים גם לפי היירושלמי. ולפי גרסת אוקיד עולים דברי ספר האשכול חלק ב' הלכות קריית התורה סימן ט"ו שפיר, שכתב שכפרים רוחקים שאין להם ספר תורה מוטב שיקראו בחומשים וכו' עכ"ל ואילו ריק במקומות הקרובים אסור, וכן דעת חכמי נרbona בארחות חיים הלכות קריית התורה אותן ה' וו"ל באותם כפרים שהם רוחקים ואין להם ס"ת מוטב שיקראו בחומשים וכו' עכ"ל. וכן כתוב המאירי בקרית ספר שחכמי נרbona השיבו לבני כפרים שבגבולם של שבקומות הרוחקים שאין להם ספר תורה וה"ה לכל קהל שארען אונס המונעם לקרוא בספר תורה שרשאים לקרוא בחומשים עכ"ל וו"ל שמיiri באננס קבוע דומייא דכפרים, והמאירי לטעמו ולטעם רבנו מגוון שכבוד צבור שלא לקרוא בחומשים הוא מפני שהוא צריכים לכוף זה את זה לknoot תורה וכך במקומות אונס ליכא משום כבוד צבור.

ה יוצא לנו שאין ראייה מהירושלמי שלא לקרוא בחומשים במקומות שאי אפשר להשיג ספר תורה, וכך היה מקום להתריד כדעת כל הגוי רבוותא ועיין בספר בני ציון חלק שני סימן קמ"ג סעיף קטן ב' אלא שאינו למעשה בחומשים שלו שאלנו שעינם בגליל וכו' כמו שתכתב מהר"ם ב"ב בשם התוספות ורבנו ירושם כתוב בן בשם רש". וכובדו בקש להגיה ב מהר"ם ב"ב שיכתוב גם הוא בשם רש", ואולם עיין במגדל עוז בהלכות ספר תורה סוף פרק ט' ובספר אורחות חיים שם שתכתבו בן בשם רבנו חם וכן הביא הבית יוסף בסימן קמ"ג, ורק רבנו חם עצמו הביא מפרש". גם מבער לכבודו לדיביך כי סימן קע"ד שבשו"ת מהר"ם ב"ב דפוס פראג אינו של מהר"ם ב"ב כפי שתכתב כבודו אלא של הר"ש משאנץ החתום עלייו וכן הוא במדרכי במסכת גיטין סימן חס"ג וכמו הרבה תשובה משאר ראשונים שנקבעו בשוו"ת מהר"ם ב"ב. גם אני יודע למה מזכיר תמיד את רבנו ירושם

להוציא את הרבים ידי חובתם כי אם רק ספר עבודת הימים, שלפי זה אין ראייה מיו"ח שכבוד צבור דוחה שום איסור וראה עוד בתלמידי רבנו יונה במסכת ברכות דף י"ט עמוד ב' בד"ה לא הפסיד, ובתגובה בעל שבלי הלקט בספר יראים מצוה קכ"ה, אבל הא בראבייה דחאת התrhoץ והשני בתוספות בשתי ידים עיי"ש ומברואר לדעתו שכבוד צבור נאמר גם לקולא וכן יש לומר לדעת הראב"ן אבי אמרו. ודרדר אגב מוכח בראבייה שדברים שככתב אי אתה רשאי לאומרן על פה הנה איסור דרבנן וכדעת ספר היראים שם ויראים השלם מצוה קס"ה, ושלא כדחיתת הברבי יוסף באורה חיים סימן מ"ט אות ב' שאינה אלא לפ"ר תrhoץ שאר ראשונים.

ושורת אריכות דברי כבודו היא שלדעת השלחן ערוד אינה מועילה מחלוקת בכבוד צבור, כיון שכבודו פירש בדעת הרמב"ם שכבוד צבור הוא להדר ליקיט מחות הצבור בדרדר היותר טוב עכ"ל בכבודו וכן לפ"י מה שהבין בריטב"א שכבוד צבור הוא משומן בינוי מצוה לנו הסיק שלדעתם כל ענייני כבוד הצבור הם כחפי' גבוח שאין בהם מחלוקת, ועוד סבר בכבודו שלדעת הרabiיה לא מהニア מחלוקת בשם מקום ולכון הסיק שכן שבשלחן ערוד ובperm"א הרבו להביא דברי הרמב"ם והראבייה שמע מינה שוגם דעתם כן, ומזהה כד הרבה לתמה על המגן אברהם בכמה מקומות שנראה מדבריו שמחילה מועילה בכבוד צבור.

ולכל זה אינו, כי דעת הרמב"ם שפיר מהפרשת כאשר ראשונים שכבוד צבור הוא משומן עניות וכן בקראיית נשים בתורה. כבוד צבור הוא משומן שנראה שהציבור לא למדנו וכן דעת הריטב"א וכמו שתכתבתי לעיל. ויש לעיין בראבייה, כי בסימן תקנ"ד כתוב לעניין חומשיים דאיין פתרון בכבוד הצבור מפני שאיןו שלם אלא גנאי הוא לצבוד שאין להם ספר תורה העשויה כמצותה עכ"ל ולכאורה הטעם שאיןו שלם הוא טעם שאיר אשונים דמחייז עניות וכיון שדוחה טעם זה עכ"ס סובר שהגנאי הוא שאין מקיימים המצווה כתקונה כפירוש בכבודו ושלא בהערות על הרabiיה שם, ולפי זה מה שכבודו פרש לחינן בדעת הרמב"ם והריטב"א שפיר יש לו מקום בדעת הרabiיה, וכיון שהטעם הוא משומן זולות מצוה שוב אי אפשר למחול כמו שתכתבו האחرونים באורה חיים סימן נ"ג סעיף ו' לגבי שליח צבור שלא נתמלא זגנו. ואולם

ישש לו חומש ממשלו ורוצה להדרו לקרוא בו ברכיהם, וקצת משמע כן בספר תשב"ז שם שפתח בלשון יחיד שאינו יכול לקרות בחומר וכו' לפטור הצבור עכ"ל ולא כתוב בלשון. רבים שאנו יכולים לקרוא כלשון הסייעת שם מחלו על כבודם מותר, וזה כוונת הלשון בסוגרים מפני שהיה להם לכל אחד ואחד חומש לבדו עכ"ל עיי"ש ואלמא החומש היה של היחיד הקורא בו ולא של הצבור.

כל זה בחומשיים אבל בשאר עניינים אפילו רabiיה מודה שכבוד צבור נדחה כשאי אפשר בעניין אחר, שהרי כתוב בסימן תקנ"ד לגבי חומשיים שאף על גב דלא אפשר השתה לא שרין להו שהוא יתרשלו מלקנות ספר עכ"ל ואלמא בשאר עניינים שלא שיק' טעם זה נדחה כבוד צבור כשאי אפשר ושלא כמו שכחב בכבודו בדעת רabiיה. ואינו קשה מההמודדי במסכת גיטין סימן ק"ה שהראבייה לא כתוב שבער שכילה כהנים יקראו נשים כדעת מהר"ם ב"ב, כי שם מוכחה מלילתא עיי"ש וכן לא גakra מקום שאי אפשר וכתבתמי מזה בבני בניים (חלק א') סימן ד' וגם לא ראה הרabiיה את דברי מהר"ם ב"ב שנולד בזקנותה. ומה שתפס בכבודו שכבוד צבור בכל מקום הוא לחומרה ולכון נתקשה בדברי הראב"ן בסוף מסכת שבת שהתר לשמש להدليل נר בבית הכנסת קודם שבידיל משומן בכבוד צבור שלא ישבו בחושך, ומתחמה בכבודו היכן נמצא שכבוד צבור הוא סבירה לקולא, הנה נמצא כן במסכת יoma דף ע' עמוד א' שהתרו לכלהן גדול לקרוא אך בעשור בעל פה למרות האיסור של דברים שככתב אי אתה רשאי לאמורן על פה כיון שאי אפשר לגלו את ספר התורה משומן בכבוד צבור, הרי שמשום בכבוד צבור התירו איסור דרבנן ולכון כתוב הראב"ן דהכא משומן בכבוד הצבוד שיישבין בחשך מדליק ואיסור מלאה קודם שבידיל לאו דלא תסור הוא דמדרבנן הוא עכ"ל. וכן באור בראבייה סימן תקנ"ג דבכל מקום שלא אפשר שרין לכתוללה לממר בעל פה, וכן גבי כהן גדול שרין ולא מטריחין ליה אפילו לגול משומן בכבוד צבור. דהוי גמי לא אפשר עכ"ל וمعنى זה הוא התrhoץ הראשון בתוספות ישנים במסכת יoma שם ד"ה ובעשור. ולכון נהי שכבודו נמשך אחורי דברי הריטב"א שם והוא התrhoץ השני בתוספות ישנים וכן פרש הסמ"ג במצות עשה ריב"ט שאיסור דברים שככתב וכו' ליתא בדברים שאינם

גדול שבכבוד וכו' וכי שלא נتمלא זקנו אף על פי שהוא חכם גדול לא יהא שליח צבור מפני כבוד צבור עכ"ל ודיק לכתוב שלא יהא ולא שלא יתמנה ומשמע אפילו פעם אתה לא, וכזה יש לדיק גם בהלכה י"ב עי"ש.

ומיהו בשלוחו עורך סימן נ"ג סעיף י' הביא טעם הרמב"ם וגם פסק כהרא"ש ונראים כסותרים, ולאיוה נפקא מינה כתוב שהטעטום הוא משום כבוד צבור אם לא שבא ללמד שגם לטעם כבוד צבור לא מהニア מחלוקת בזוה וכתחילת דברי הט"ז עי"ש. יותר מזה כתוב בפרי מגדים אשר אברהם אות ט' דנקיט כי דכל היכא דכ"ה לא מהני מחלוקת עכ"ל וכדרעת הב"ח, אבל אין זה גליי בבית יוסף. והנה בט"ז כתוב دقבוד צבור בזוה הוא כבוד שמיים עכ"ל ומשמע שבזה דוקא הוא כבוד שמיים ואילו במקום אחר כבוד צבור אינו כבוד שמיים. וכן כתוב במסנה ברורה סעיף קטן כ"ג אין הצבור יכולם למחול על כבודם בזוה עכ"ל וכבודו נתקשה בלשון. ואין דעת הט"ז כדעת הב"ח כי הב"ח כתוב שככל עניני כבוד צבור הדבר פשוט כיון דרכך תקנו הכתמים דחששו לכבוד צבור אין ביד הצבור למחול עכ"ל ולא רק بما שיש בו משום כבוד שמיים, ואילו הט"ז תלה בכבוד שמיים דוקא וודתו היא אמצעית בין הב"ח לבין הפרי חדש וכן ראיו להורות וכן משמע בהרבה אחרונים שלא העתיקו דברי הב"ח. וקריאת נשים בתורה בזודאי אינה פגיעה בכבוד שמיים שאם לא כן היאך התירו לנשים לקרוא בתורה קודם התקנה ולכו מועל מחלוקת הצבוד אצל עלויות נשים. אבל כבר כתבתי שהוא פתח למתבוללים, ובאה נחתינן ובאה סלקינן וצבור המעלת נשים לקריאת התורה יבדל מקהל הגולה.

ותתיי למר שהרחיב והעמיק בדברי הראשונים ועד ידו נטויה. וכיון שהתחלמי הדברים בזום גדריה אף שישimi אחורי זמן אומר בו דבר. יש להבין למה חדש צום גדריה אחורי חורבן בית שני, כי בשלמא הטלת המזמור והבקעת העיר וחורבן הבית כולם היו בין בית ראשון בין בית שני אבל הריגת גדריה שיכת רק לבית ראשון שעל ידה גלהה שרירות יהודה למצרים ונשלם החורבן, מה שאין כן בבית שני נמשך יישוב ארץ ישראל מאות שנים. ומה שאמרו במסכת ראש השנה דף י"ח עמוד ב'

בראבי"ה שם לעניין מגילה הכתובת בין הכתובים כתוב אף על גב דשלימה היא כיון שאינה כמצווהicia גנאי דמלוי ملي עליון שאין להם מגילה כתגובה והכי נמי בספר תורה עכ"ל, וכיון שתלה באמירת אחרים מבואר שהגנאי הוא דמחי עגנות כי לטעם זלול מצווה אסור אפילו אין רואים וצ"ע. ועל"ד אינו נמצא מפורש כפירוש כבודו כי אם ברבונו מנהו חמארוי הנ"ל שיש בחומשים משום זלול מצה, וمعنى זה הוא הטעם השני בפירוש רבינו יהודה ענו במסכת מגילה דף כ"ד עמוד א' שאין גולין ספר תורה ברבים מפני כבוד צבור שנראה שלא חששו אלא לפי שעה שהיא להם למצוא תחילת עכ"ל.

אבל שאר ראשונים פרשו טעם חומשים משום עניות ובענין גלילה פרשו משום כבוד וטורח הצבוד שלא ימתינו וכן נראה גם בראבי"ה בסימן תקנ"ג. ובשלוחן עורך סימן קמ"ג לא פסק כראבי"ה אלא מפני הירושלמי ועיין בבאור הגרא"א, והעד שלא הוכיר בשולחן עורך כבוד צבור שלא כמו בסימון קמ"ד סעיף ג' ור' פ"ב סעיף ג' כי הטעם אינו משום כבוד צבור כי אzo היה מותר לקרוא בחומשים כאשר אין אפשר בענין אחר אלא רק מפני שמא יתרשלו, ולכון אין ראייה ממש לשאר עניini כבוד צבור לא לאי אפשר ולא למחילה ושלא כמו שכותב הט"ז בסימן נ"ג סעיף קטן ב' וכבר תמהו עליו ועיין בספר בני ציון שם ובסימון קמ"ג והנה הרא"ש שאסר על הצבוד למונות את מי שלא נتمלא זקנו לשילוח קבוע לא הוכיר טעם כבוד צבור, ועל"ד בדברים שנתרפשו בוגרא שהם משום כבוד צבור גם הרא"ש מודה שאפשר למחול וניחא שלא יחוליק על מהר"ם ב"ב רבו, מה שאין כן במסכת חולין דף כ"ד עמוד א' במני שלא נتمלא זקנו לא נתרפש הטעם וכלן מחלוקת הרמב"ם והרא"ש שם היא האיסור הוא משום כבוד צבור או כבוד שמיים. וניחא שהתיר הרא"ש למי שלא נتمלא זקנו להיות שליח צבור באקראי, ואם משום כבוד צבור היכן מזאגנו שמותר לקרוא בחומשים באקראי או לאשה לקרוא בתורה באקראי, מה שאין כן הרמב"ם שכותב הטעם משום כבוד צבור לא חילק בין אקראי לקבוע ועיין בשו"ת פאר הדור סימן קל"ז וכן כתוב בפרי חדש בסימן נ"ג ועיין במשבצות והב שם אותן ב'. ועל"ד מבואר כן בהלכות הפלגה פרק ח' הלכה י"א שכותב אין ממנין שליח צבור אלא

הרומאים ולכנן הפסידו עין בני בנים מאמר זה באורך, ולכנן צום גדליה שירד היטב לחורבן בית שני. ול"מ החוצר הקב"ה לגלותנו שנית כי השנהה היתה טבועה בנו ומוסט שנטופר באומות ונשנא גויים, כי בעלי השנהה אינם שונים מתחום הכרה ועינן אלא השנהה היא שורשית ואחר כך מוצאים סבה לשנואו ואם אין להם רוחקים ישנו קרובים. ובעו"ה השנהה לא תמה והיום יראים ושלמים שונים יראים ושלמים. ולכנן נפל צום גדליה בין כסא לעשור ויש אומרים שנחרוג בראש השנה כי השונאינו נרתע מיום הדין, והוא מדמה לעצמו ששנואו את אשר מצאה לשנואו ואינו מכיר בחשוב נפשו. ויה"ר שיסיר ממנה לב האבן ויתן לנו לבبشر.

יהודה חוץל הנקיין

ללמד שסקולה מיתח צדיקים כשריפת בית אלקינו עכ"ל שם מבאר למה נקבע צום השבעי אחרי חורבן בית ראשון אבל לא למה חדשו אחרי חורבן בית שני*, ואף שעשרה הרוגי מלכות וחרבה צדיקים נהרגו בבית שני אני גדליה שנחרוג על ידי יהודים.

ולע"ד היא הנותנת, כי בית שני נהרב על ידי שנהת חנוך כמו שאמרו במסכת יומא דף ט' עמוד ב', ופרשתי שאינה שנהת לב אלא מלחמות יהודים שרבו ולחמו אלה עם אלה במקום להתכלד נגד

* (הנ"ה) שcolaה וכו' עכ"ל פרושו שכמו שריפת הבית גרמה גלות כד גם מיתה גדליה גרמה גלות אף על פי שאין דומות, וזאת בני בנים חלק א' עמוד קצ"ה.

סימן יב

מקור למחיצה מבדלת רשות בבית הכנסת

למעשה על מה שכתבתי [חלק א' סימן ג] שאין להוכיח חיוב מחיצה מקרה ושגם אין ראייה משמה בת שואבה שהיא עת שמחה בבית הכנסת שהוא מקום תפלה, וכותב כמה פעמים שהכל לפי המקום והגעוני, ואולם הוסיף שם אין להמציא שמחיצת בית הכנסת חייבת להבדיל רשות, וכותב שמהרי"ל ראייה ברורה שאין צורך במחיצה אלא בפרישת הטלית לשם עניות בעלמא, ושבורמבר"ם הלכות נגעים פרק י הלכה י"ב המחייב נצרכת כדי שלא יטמאו ממנה אבל לא מצד שלא יתעוררעו עמו. ולא הבנתי איזו ראייה מצא במכהרי"ל כי שם מיריע בדרכו ולא בחפה וממו שכתבתי [סימן א]. אמן מה שהבאתי מן הרמב"ם הוא שהכenis לשון ערבות בדברו על מחיצה י' טפחים אף על פי שלשון זה אינו נזכר במשנה, ונלמד שגם

רפ"א בח"ג שלא לחשות רבינו בטועה איינו נכון. ומה שיוכות טועה לכאן שפטא דגמ' הוא כרמב"ם, ודרכו הרמב"ם כדי לפוק כפטא דסוגיא ולא להתחשב עם קושיא, כלל שלכל קושיא יש תירוץ, וכן פירש גם רשי' ושראי ראשונים, אף שהראב"ד חולק,ఆח'שׁוב שכ"ג לא יקפיד על מה שכתבתי עכ"ל.

ב"ה, פ"ה תמו תש"ט
לנידול אחד

קבלתי מכתבו הבוקר ואני מודרו להסביר כיון שכחדו כתוב כאילו זלളתי חלילה בכבודו של (גאון אחד) ז"ל, ואולי הוציאו כן מטה שיטתי במקומות אחד שדבריהם הם שלא לדברי אותו הגאון. כבodo יעני בתשובותי שהרבה מקומות אני מסדר ראיות ומקנות ומסיים בקיצור זהה שלא לדברי פלוני, והבוחר יבחר. ודרך זו נראה לי יותרMLSDER כל השקלה וטריא סביר לדבריו כאילו כל מגמתי היא להשגב עליו*, ולגוף הערות כבודו, כפי בקשתו שאיננו לפרטום — הגם שאני שוקל להזכיר הוברים בעילום שמם ואם גם לוות אין כבודה מסכימים יודיעני. כבodo חור

* (הנ"ה) ז"ל מכתב הגמ"ז זכל"ה נדפס בספר גליוני ישرون, עיר את כ"ג לאחר בכבודם של ראשונים ואחרונים שהם קריאונים לנו, למשל בח"ב כותב על הבי"ש,,טעמ", ובמאמרו במאסף קול ישראל מבטא בטעים קשים על החותם יאיר שה" מגדי הדור קרוב למן הש"ך והט"ז, אני זכר הפרט — כמדומני שהחו"י לא טעה כלל. ואפילו לכתוב על הרמב"ם דף